

Kar ostaja za nami, so prazne embalaže

S kustosom Tomažem Petrom Dobrilo smo se sprehodili po letošnjem Kiblixu v Kibla Portalu, ki je nastajal ob razmisleku o človeškem licemerju in napuhu. Tej človeškosti žal podležejo, tako Dobrila, tudi nekateri umetniki

Tjaša Gajšek

Po lanskem opogumljajočem naslovu Ljubezen in mir se letošnji, že 21. festival umetnosti, tehnologije in znanosti Kiblix predstavlja pod imenom Licemerje in napuh. "Če smo še nedolgo nazaj, recimo še lani, upali, da bodo letos vseeno zavladali mir, dogovori in kompromisi, pa smo spoznali, da se je vse še poslabšalo. Licemerje in napuh trajata že več let in sta prevladujoč diskurz politike in medijev. Najbolj očitno sta se pokazala v epidemiji korone, nato najprej v vojni Rusije in Ukrajine, zdaj tudi v vojni Izraela in Palestine ter v vojnah, ki nam grozijo," odločitev za krovno temo festivala pojasnjuje kustos razstave **Peter Tomaž Dobrila**.

Prostor Kibla Portala, ki ga od 26. oktobra naseljujejo dela mednarodnih umetnikov, je za tak velik vizualni projekt, ki se predstavlja s številnimi mediji in pristopi - vse od slik, fotografij, montaž, mozaika do del, ki se ukvarjajo z navidezno resničnostjo, instalacij slik in celo stavka -, seveda hvaležen in tudi veličasten, a veličasten v neki nepričakovani razsežnosti. Obrabljena rdeča barva na nekdanjih tovarniških tleh in visoki beli stebri uokvirjajo 2000 kvadratnih metrov tal - kar je največje tako razstavišče v Sloveniji, namenjeno sodobni umetnosti. Nekatere posamezne instalacije so opremljene z zvokom, zato je prvi stik s prostorom sprva konglomerat rožljanja in zavijanja, tuljenja, a ko na razstavo šele vstopaš, je težko reči, kakšen je ta zvok - in od kod sploh prihaja. Morda bi nekaj podobnega našli v delavnici ali pa gre za zavijanje sirene? Letala? Po nekem času sem se tega stalnega nabijanja tako navadila, da ob vstopu v posamezno instalacijo nisem več zaznala, da stojim pri njegovem izvoru.

Melodija iz otroštva

A drugačen pristop je izbrala **Betina Habjanič**, mariborska umetnica in aktivistka za pravice živali. Za svoje delo je v živalske klavnice podtaknila skrite kamere in posnetke združila v sekven-

co, ki jo v Kibla Portalu predvajajo na velikem platnu, v zatemnjeni sobi, ki v svoji izoliranosti daje občutek, da bi čisto zares lahko posedali v kinu. "Tega posnetka marsikdo ne zdrži," pove Dobrila. "Tudi to delo prikazuje obe krovni lastnosti razstave, licemerje in napuh v odnosu do živali oziroma vseh živih bitij," pojasni. Grotesknim prizorom na platnu je Habjaničeva dodala glasbo. Šlo je za tisto znano, pomirjujočo melodijo, ki napolni prostor, ko odpreš staro glasbeno skrinjico. Učinek kontrasta med vizualnim in slišanim je izjemen.

Koliko licemerja in napuha pa Dobrila doživlja v sodelovanju z umetniki? "Pri nekaterih veliko. S tistimi ne sodelujem dolgo. Če pri ustvarjalcu vidimo, da dober odnos ni mogoč, z njim niti ne poskusimo delati." Je pač tako, da se umetnost pogosto ukvarja ravno s tema človeškima lastnostima, a da so seveda tudi ustvarjalci zgolj ljudje, ki so krvavi pod kožo. "V konceptualni umetnosti lahko kakršnokoli čustvo racionaliziramo, razložimo oziroma to vsaj poskušamo. Ljudem postavimo ogledala, ustvarjamo kritične mase. A žal sta tudi pri nekaterih umetnikih ti lastnosti prisotni."

Se nas tako vidi iz veselja?

A zdaj smo že čez polovico razstave. Še pred tem naletimo na fotografijo **Toni Soprano Meneglejte**, ki se predstavlja z dvema deloma - prvim povsem analognim, druga instalacija pa ponuja pogled v veselje. Gre za ustvarjalne risbe, vse elemente veselja je narisala sama in jih nato animirala, animacijo pa na razstavi predvaja televizor. A pred njim se odpira povsem druga podoba, človeška - in zato bolj klavna: plastičen bel stol in hladilna torba, napolnjena s pivom, tla pa nastlana s praznimi pločevinkami. "Tukaj lahko sedete in pijete pivo, medtem ko gledate veselje," pove kustos. A zakaj bi umetnica želela, da v njeno veselje zremo obdani z nesnago? Se nas tako vidi iz veselja? Nemarnost in kupi odpadkov. Razstava sicer tudi na drugih delih opominja na ekološko in potrošniško noto "neločljive dvojice licemerja in napuha", med drugim s posnetkom performansa bosansko-hercegovskega umetnika **Jusufa Hadžifejzovića**, ki se preoblači v odpadne materiale. "Kar ostaja za nami, so prazne embalaže," zaključuje Dobrila.

In potem se je vojna zares začela

Letošnji Kiblix se ob zgodovinskem pogledu na nastalo situacijo, "saj skozi zgodovino vidimo, da samo ponavljamo staro, kar se mi zdi evolucijsko razočaranje", komentira Dobrila, obrača ravno k osebnim zgodbam, predvsem vojni,

in to zlasti k vojni, ki jo občutijo otroci. Na razstavo je uvrščeno tudi delo z najstarejšo letnico med vsemi. Gre za fotografijo mariborskega Glavnega trga 12. aprila 1942, na katerem slovenski otroci stojijo v prvi vrsti ob proslavi nemške okupacije Maribora.

Fotografija v nadaljevanju spomni na neko drugo vojno, prav tako blizu našemu prostoru in zavesti. Iz nje zre **Adela Jusić**, danes bosanska sodobna umetnica, takrat, leta 1993, ko je fotografija nastala, pa le enajstletni otrok. Rodila se je v Sarajevu, ob začetku obleganja iz njega najprej pobegnila, čez deset dni se je v mesto vrnila, nato pa se je, kot zapiše tudi v nekajvrstični priloženi pesmi, vojna zares začela. In Adela je ostala.

Razstava ponuja tudi pot naprej - miroljubno, ljubezensko in proaktivno

Tla v Valvasorjevi 40 nekoliko naprej zasedajo beli orisi nenavadnih oblik. Gre za orise parcel, ki so na ozemlju Republike Slovenije "nikogaršnja last", neolastninja zemljišča, ki jih je arhitektka in urbanistka **Urška Kristina Škerl** v sodelovanju z **Domnom Kosmačem** in **Markom Košnikom** imenovala javno dobro. "Na ekranu vidimo nekaj njenih konkretnih akcij v naravi. Najdena ozemlja - delček pokopališča, travnika, železniške proge, struge reke, površine v mestu, pločnik in podobno - je obkolišla z belim trakom in se pri tem posnela na kamero." Na tleh prizorišča so dodane tudi QR-kode, ki na pametnem telefonu pokažejo, kje na zemljevidu lahko najdemo te prostore.

"Tako imenovani normalni svet je najbolj nor"

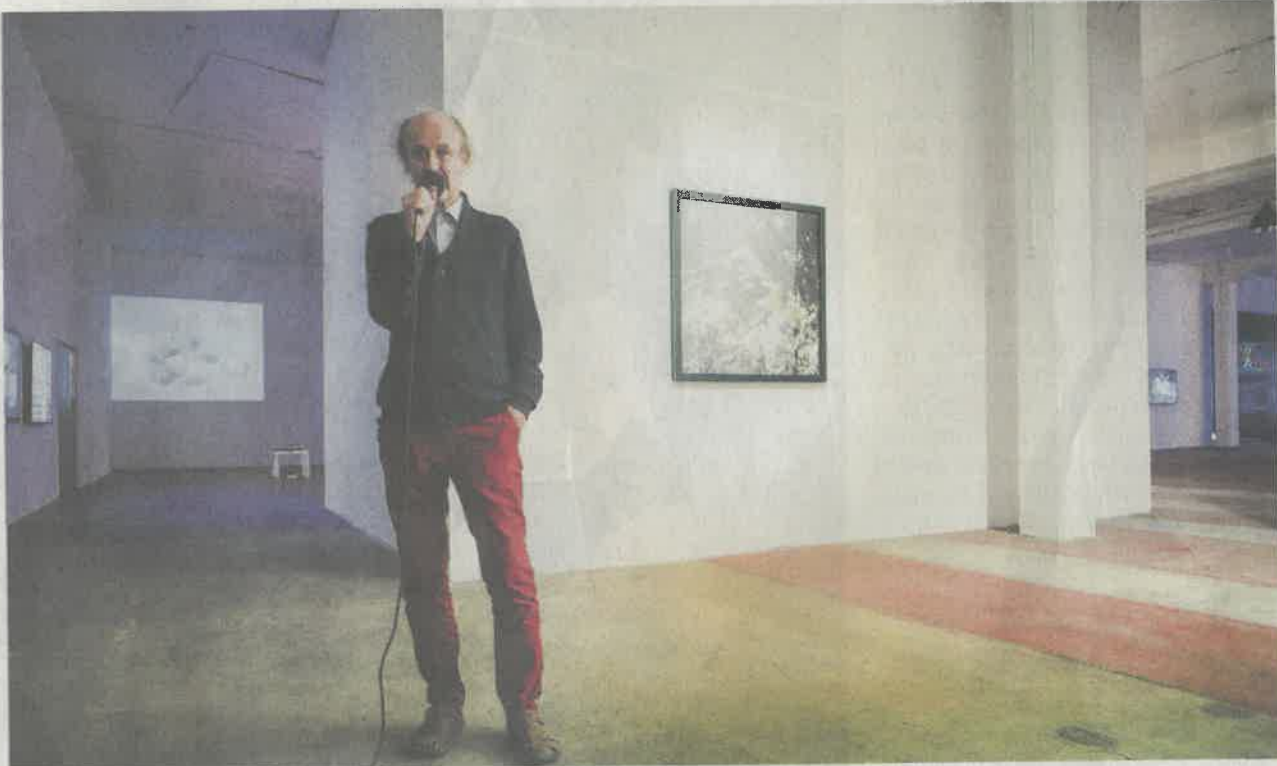
Nekaj korakov naprej stoji televizija, tista stara, debela "kišta", taka, ki pred-

Peter Tomaž Dobrila na otvoritvi razstave
Foto: Kibla/Janez Klenovšek

vaja črno-bele posnetke. To je "eden najbolj ikoničnih delov te razstave - z naslovom Šum. To je delo **Zorana Todorovića**, profesorja na akademiji v Beogradu, ki je izdelal snemalni aparat za snemanje videa. Tehtal je sto kilogramov ali še več - kapsula, ki je ni bilo mogoče odnesti ali uničiti. Nato jo je postavil na tri lokacije v Beogradu: pred tamkajšnjo filozofsko fakulteto, v psihiatrično bolnišnico in v zapor. Vsak je lahko sebe brezplačno posnel. Kar se mene tiče, je tako imenovani normalni svet najbolj nor. Na posnetkih v zaporu so vsi skešani, zavedajo se svojega dejanja in so zato spravljeni z usodo, tam ni agresije. Medtem v psihiatrični bolnišnici vlada zelo čustveno vzdušje. Ljudje pripovedujejo zgodbe, pojejo pesmi. Pred fakulteto pa je ogromno agresije in čudnega obnašanja," kolaže izpred posameznega prizorišča tolmači Dobrila.

Na letošnjem Kiblixu je znova veliko ustvarjalcev, ki se tja vračajo. Z animacijo se recimo predstavlja **Rok Predin** - z računalniško risbo z naslovom Veliki pok, na kateri prepoznamo kužno znamenje, hotel Slavija, bloke v Novi vasi, kjer je Predin živel ... Tukaj so znova tudi **Laibachi**, ki se po lanski kocki predstavljajo s fotografijo zasedbe iz zgodnejših let. Tu je ponovno tudi umetnica in zobotehničarka **Valeria Abendroth**, s svojim Laboratorium Suggestere - "v tem laboratoriju ni čakalnih vrst", se pošali Dobrila, ko se sprehodiva med kalupi jezikov, plastičnimi 3D-natisi jeter, ledvic in želodca. Pri Kibli upajo, da bo laboratorij služil tudi v edukativne namene, predvsem za osnovno- in srednješolce.

"Pridite v naš laboratorij," poziva Dobrila, a pri tem si upam trditi, da ne gre le za laboratorij Abendrothove, ki si ga ogledava nazadnje, prostor takih in drugačnih poskusov je celotni letošnji Kiblix, "ki ga naj vsak bere sam - mogoče tudi čez umetnost, ki nastavlja ogledalo, naj vsak odkriva te emocije v sebi". Razstava pa ponuja tudi pot naprej, pot, ki je seveda miroljubna, ljubezenska in proaktivna, sklene kustos. Na ogled bo do 29. decembra.

Miranda Rose Hall

DRAMA MARIBOR

SLOVENSKO NARODNO GLEDALIŠČE SLOVENE NATIONAL THEATRE

za živeče v času izumrtja

Režija Tin Grabnar

Premiera 17. 11. 2023

www.sng-mb.si

